

Opštinski plan upravljanja otpadom 2023-2027

Opština Ranilug

Decembar '22, Ranilug

1	Prezentacija opštinskog plana upravljanja otpadom u opštini Ranilug.....	6
1.1	Svrha i obim plana	6
1.2	Pravni osnov za izradu plana	6
1.3	Lokalni kontekst	8
2	Postojeće stanje upravljanja otpadom	16
2.1	Podaci o otpadu u opštini Ranilug	16
2.2	Usluga prikupljanja i transporta otpada	16
2.3	Pregled realizacije plana	18
2.4	Performanse usluge	21
2.5	Finansijski učinak upravljanja otpada	21
2.6	Infrastruktura za odvajanje, reciklažu i odlaganje otpada	23
2.7	Upravljanje ostalim kategorijama otpada	23
3	Ciljevi upravljanja otpadom i operacioni plan.....	25
3.1	Vizija upravljanja otpadom	25
3.2	Ciljevi UO.....	25
3.3	Cilj 1: Sprečavanje i smanjenje stvaranja otpada	26
3.4	Cilj 2: Ponovna upotreba i reciklaža otpada	28
3.5	Cilj br. 3: Pružanje kvalitetnih, efikasnih i održivih usluga upravljanja otpadom .	35
3.6	Cilj br. 4: Uklanjanje divljih deponija	38
3.7	Cilj 5: Razvoj institucionalnog okvira i kapaciteta za upravljanje otpadom	39
4	Plan upravljanja otpadom u vanrednim uslovima.....	40
5	Finansijski, akcioni i plan praćenja	41

Spisak skraćenica:

AZŽSK	Agencija za zaštitu životne sredine Kosova
ASK	Agencija za statistiku Kosova
EU	Evropska unija
BMZ	Nemačko savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj
CEDE	Centar za ekološko obrazovanje i razvoj
DRS	Sistem vraćanja depozita
OA	Otpadni automobili
EPR	Proširena odgovornost proizvođača
GIZ	Nemačko savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj
VK	Vlada Kosova
PMBT	Postrojenje za mehanički biološki tretman
ISUO	Integrisani sistem upravljanja otpadom
JICA	Japanska agencija za međunarodnu saradnju
KfW	Kreditanstalt fur Wiederaufbau
KIWER	Kosovski institut za istraživanje vode i životne sredine
KUDK	Kompanija za upravljanje deponijama Kosova
RPO	Regionalno preduzeće za otpad
MŽSPPI	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
MND	Otpad od izgradnje i rušenja
OEEO	Otpad od električne i elektronske opreme
COM	Centar za oporavak materijala
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OPUKO	Opštinski plan upravljanja komunalnim otpadom
JPP	Javno-privatno partnerstvo
POP	Proširena odgovornost proizvođača
ISUO	Integrisana strategija upravljanja otpadom
WFD	Okvirna direktiva o otpadu

Lista tablica

- Tabela 1: Podaci o populaciji
- Tabela 2: Migracije za 2021. godinu u opštini Ranilug
- Tabela 3: Bilans komunalnog otpada
- Tabela 4: Operateri otpada pod opštinskom odgovornošću
- Tabela 5: Pokrivenost uslugom na teritoriji opštine
- Tabela 6: Pokrivenost uslugom domaćinstva po naselju
- Tabela 7: Tipologija i frekvencija pružanja usluge
- Tabela 8: Oprema za odlaganje, sakupljanje i transport otpada
- Tabela 9: Oprema za sakupljanje i transport otpada
- Tabela 10: Pregled realizacije ciljeva tekućeg plana
- Tabela 11: Efikasnost osoblja usluga upravljanja otpada
- Tabela 12: Performansa sakupljanje i transporta otpada
- Tabela 13. Troškovi usluge UO
- Tabela 14: Prihodi i naplata pružanja usluga UO
- Tabela 15: Pokrivenost troškova i operativna efikasnost
- Tabela 16: Predložena lista ciljeva plana
- Tabela 17: Strateški okvir cilja 1
- Tabela 18: Strateški okvir Cilja br 2
- Tabela 19: Demografske prognoze stanovništva
- Tabela 20: Prognoza proizvodnje otpada
- Tabela 21: Prognoza proizvodnje otpada po sastavu
- Tabela 22: Analiza potencijala otpada koja se može reciklirati
- Tabela 23: Raspored odvajanja otpada na izvoru
- Tabela 24: Strateški okvir Cilja br 3
- Tabela 25: Strategija proširenja sa uslugom
- Tabela 26: Efikasnost osoblja
- Tabela 27: Strateški okvir Cilja br 4
- Tabela 28: Strateški okvir Cilja br 5
- Tabela 29: Finansijski, akcioni i plan praćenja – Cilj 1 „Prevenција i smanjenje“
- Tabela 30: Finansijski, akcioni i plan praćenja – Cilj 2 „Ponovna upotreba i reciklaža“
- Tabela 31: Akcioni i plan praćenja – Cilj 3 „Pružanje kvalitetnih, efikasnih i održivih usluga“
- Tabela 32: Akcioni i plan praćenja – Cilj 4 „Sigurno odlaganje otpada kao poslednje sredstvo“
- Tabela 33: Akcioni i plan monitoringa - Cilj 5 „Razvoj okvira i institucionalnih kapaciteta UO“

Uvodna reč gradonačelnika,

Opština Ranilug pridaje poseban značaj očuvanju i unapređenju životne sredine. U cilju uspešnog očuvanja životne sredine potrebno je doneti strateški okvir za sprečavanje degradacije životne sredine, kao i mere za njeno vraćanje u prvobitno stanje.

Želimo da naša budućnost bude u skladu sa prirodom. Lokalni plan upravljanja otpadom je polazna tačka da se sagledaju svi aspekti zaštite životne sredine, problemi sa kojima se suočavamo i da se definišu pravila našeg institucionalnog i društvenog ponašanja.

Naše ponašanje prema prirodnim resursima i njihova zaštita u skladu sa savremenim standardima doprineće poboljšanju svih parametara koji određuju kvalitet života u našoj opštini.

Neophodno je probuditi svest šireg sloja građana da, ako želimo dobro svojim potomcima, ne smemo uništavati prirodne ekosisteme. Obrazovanje i osveščivanje stanovništva mora početi od ranog detinjstva, jer samo na taj način stečene navike u velikoj meri određuju naš odnos prema životnoj sredini.

Obaveza lokalne samouprave je da stvori uslove da se definisani ciljevi u potpunosti ostvare. Najvažnije je da stanovništvo prepozna probleme koji mogu nastati zbog oštećenja prirodne sredine i svako u okviru svojih mogućnosti doprinosi njenom očuvanju. Ponekad je dovoljan samo gest i kulturno ponašanje, a ponekad i veliki napor da se eliminišu primjeri lošeg ponašanja.

Sve velike promene počinju malim koracima koje svi trebamo napraviti u svom dvorištu, na ulici, u zajednici u kojoj živimo.

Na kraju, koristim priliku da se iskreno zahvalim našim partnerima GIZ-u, Asocijaciji opština Kosova, konsultantskoj firmi „KIWER” i NVO „CEDE” koji su nam pomogli u izradi ovog plana.

Iskreni pozdravi,

Gradonačelnica

Katarina Ristić Ilić

1 Prezentacija opštinskog plana upravljanja otpadom u opštini Ranilug

1.1 Svrha i obim plana

Opštinski plan upravljanja otpadom (OPUO) je osnovni dokument kojim se organizuje proces upravljanja otpadom na opštinskom nivou. Opština Ranilug je odlučna da poboljša upravljanje otpadom i u tom pravcu je preuzela na sebe specifične ciljeve i zadatke koji su sastavni deo novog plana.

Svrha OPUO je da obezbedi strateški okvir za održivo upravljanje otpadom za petogodišnji period za teritoriju kojom upravlja opština u skladu sa zakonskim odredbama i okvirom strateškog planiranja. OPUO je dizajniran na način koji za osnovu uzima principe održivog upravljanja otpadom na sledeći način:

- Princip upravljanja otpadom prema prioritetu – plan će prioritetno odrediti aktivnosti smanjenja, minimizacije i prerade otpada umesto njegovog konačnog odlaganja.
- Odgovornost proizvođača - Proizvođači otpada su u obavezi da snose troškove svih preventivnih mera za zagađivanje životne sredine, tretman i odlaganje otpada.
- Princip zagađivač plaća – Zagađivači životne sredine moraju snositi ukupne troškove upravljanja otpadom, uključujući troškove preventivnih mera i otklanjanja štete prouzrokovane njihovom aktivnošću.
- Pravo na pristup informacijama – Građani treba da budu informisani i da imaju pristup relevantnim informacijama o upravljanju otpadom.
- Učešće javnosti u donošenju odluka – Javnost će biti uključena u proces izrade i odobravanja OPUO kroz javnu raspravu.
- Pristup korak po korak – Postepeno poboljšanje situacije upravljanja otpadom preduzimanjem akcija u fazama.
- OPUO će služiti kao okvir za planiranje i delovanje za implementaciju sistema upravljanja otpadom, izradu budžeta, sastavljanje investicionih planova, kao i privlačenje spoljne pomoći.

1.2 Pravni osnov za izradu plana

Osnovni akt za upravljanje otpadom na Kosovu je Zakon 2011-04 L 060 o otpadu, zakon 08 L 071 o izmeni i dopuni zakona 04 L 060 koji reguliše specifične aspekte upravljanja čvrstim otpadom i drugim vrstama otpada. Predmetni zakon, između ostalog, daje osnovne principe upravljanja otpadom, uključujući klasifikaciju otpada, kao i uloge i odgovornosti ključnih aktera u njihovom upravljanju, kao što su aspekti rada i operateri sa ekološkom dozvolom.

Konkretno, Zakon o otpadu, kroz član 15, definiše nadležnosti opština u pogledu upravljanja otpadom. Opštine prema ovom članu su odgovorne za izradu i sprovođenje planova upravljanja komunalnim otpadom, stvaranje sistema upravljanja otpadom, izbor operatera sa ekološkom dozvolom, kao i utvrđivanje naknada i način prikupljanja sredstava. Zakon o otpadu je u značajnoj meri sačinjen sa relevantnim direktivama EK koje regulišu upravljanje komunalnim otpadom i drugim tokovima otpada.

Pravni okvir sadrži i znatan broj drugih sektorskih zakona koji indirektno regulišu upravljanje otpadom. Ovi zakoni uključuju: Zakon br. 03/L-025 za zaštitu životne sredine, Zakon br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, zakon br. 03/L-087 za javna preduzeća, Zakon br. 04/L-174 o prostornom planiranju, zakon br. 04/L-045 za javno-privatno partnerstvo, itd.

Član 17. Zakona br. 03/L-040 za lokalnu samoupravu, definiše upravljanje otpadom kao nadležnost opština, uključujući aspekte operativnog i finansijskog upravljanja uslugama i budžetiranja.

Zakon br. 03/L-087 o javnim preduzećima, između ostalog, reguliše relevantne aspekte vlasništva javnih preduzeća za upravljanje otpadom, korporativno rukovodstvo, finansijsku transparentnost i osnivanje opštinskih preduzeća.

- Pravni osnov za upravljanje otpadom na lokalnom nivou u opštini Ranilug obuhvata:
- Uredba za upravljanje otpadom u opštini Ranilug;
- Uredba o regulaciji i opštinskim uslugama u opštini Ranilug;

Ostali plansko-pravni dokumenti u oblasti upravljanja otpadom su: Strategija integrisanog upravljanja otpadom Kosova (2021-2030) i akcioni plan (2021-2023).

1.2.1 Uloge i odgovornosti aktera za upravljanje otpadom

Uloge i odgovornosti ključnih aktera što se tiče upravljanja otpadom su sankcionisane Zakonom o otpadu i drugim relevantnim zakonskim i podzakonskim aktima. Odgovorno telo za upravljanje otpadom je Ministarstvo životne sredine, prostorno planiranje i infrastrukturu kao i Kosovske opštine (38).

Prema Zakonu o otpadu, Ministarstvo životne sredine je odgovorno za upravljanje sa opasnim i industrijskim otpadom i ostali kategorijama otpada koje nisu pod nadležnost opština. Opštine, s druge strane, upravljaju komunalnim otpadom, građevinskim otpadom i otpadom od rušenja, kabastim otpadom i komercijalnim otpadom.

Član 14 Zakona o otpadu definiše ovlašćenja ministarstva i ova ovlašćenja uključuju, između ostalog: (i). Izrada zakona, strategije upravljanja otpadom; (ii) implementacija strategije i master plana; (iii) izdavanje dozvola operaterima; (iv) i stvaranje baze podataka i informacionog sistema za upravljanje otpadom.

Član 15. Zakona o otpadu definiše ovlašćenja opština i ova ovlašćenja uključuju, između ostalog: (i) stvaranje sistema upravljanja otpadom; (ii) izradu lokalnog akcionog plana za upravljanje otpadom; (iii) izbor operatera sa ekološkom dozvolom za upravljanje otpadom; i (iv) utvrđivanje naknada za otpad i način prikupljanja sredstava.

Ostala ovlašćenja za upravljanje otpadom su:

- Ministarstvo za ekonomski razvoj – Upravljanje javnim preduzećima na centralnom nivou, uključujući kompaniju za upravljanje kosovskim deponijama; utvrđivanje naknada za odlaganje otpada;
- Ministarstvo zdravlja – Upravljanje otpadom i medicinskim proizvodima;

- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Vršiti koordinaciju u oblasti zaštite i spasavanja od elementarnih nepogoda i drugih nesreća i po potrebi imenuje učesnike u komisiju za procenu moguće štete od otpada;
- Agencija za vetrinu i hranu – odgovorna je za regulisanje aspekata upravljanja životinjskim otpadom;
- Kosovska Carina – vrši kontrolu, evidentiranje i nadzor uvoza, izvoza i tranzita otpada;
- Kosovska Policija – saraduje sa agencijama i organizacijama drugih zemalja na identifikaciji, suzbijanju i sprečavanju zabranjenih radnji i zloupotrebe otpada.

Uloge i odgovornosti opštinskih organa u upravljanju otpadom su predstavljene na sledeći način:

- Odeljenje za javne službe, zaštitu i spasavanje, obavlja sledeće poslove: obezbeđuje pružanje opštinskih javnih usluga svim građanima u opštini Ranilug, uključujući vodosnabdevanje, sakupljanje i tretman otpadnih voda, prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada, organizuje i nadzire održavanje javnih površina, parkova, trgova, puteva i dr.;
- Inspeksijska služba je odgovorna za nadzor nad sprovođenjem zakona, kao i opštinskih odluka i propisa, uključujući i one koji se odnose na zaštitu životne sredine (vazduha, vode, zemljišta);
- Odeljenje za budžet i finansije obavlja sledeće poslove: vrši nadzor i upravlja rashodima budžeta opštine, predlaže i utvrđuje poreze i druge opštinske obaveze i stara se o njihovoj naplati;
- Odeljenje za planiranje, urbanizam i zaštitu životne sredine obavlja sledeće poslove: izradu opštinskih planova razvoja, preduzima mere zaštite biodiverziteta, izdaje opštinske ekološke dozvole, kontroliše nivo zagađenja životne sredine i dr.
- Jedinica za upravljanje komunalnim otpadom u opštini Ranilug nudi uslugu sakupljanja otpada na teritoriji opštine, kao i transport otpada do regionalne sanitarne deponije u Gnjilanu (Velekinca).

1.3 Lokalni kontekst

Geografski položaj i klima

Opština Ranilug je područje ruralnog tipa sa oko 5.000 stanovnika, koja se nalazi istočno od Gnjilana na udaljenosti 17 km sa desne strane puta Gnjilane-Bujanovac, i 15 km južno od Kamenice. Kroz opštinu protiče reka Binačka Morava, prosečna nadmorska visina opštine je 603m, i nalazi se na samom dodiru moravske ravnice i podnožja Skopske Crne Gore-planine-Karadak, čiji je najviši vrh Ostrovica sa 1.166m nadmorske visine.

Opština Ranilug ima 13 katastarskih zona koje zauzimaju površinu od 77.618,843m². Na teritoriji opštine se nalazi prostrani kompleks borove šume sa površinom od oko 350ha, a sam kompleks se prostire na tri katastarske zone (Ranilug, Glogovce, Gornje Korminjane, Donje Korminjane).

Geografske karakteristike područja Urbane Zone. – Urbana zona sa površinom od 60ha nalazi se na istoku Republike Kosova, i proteže se u pravcu jugozapad-severoistok, sa nadmorskom visinom na ravničarskom delu od 603 m nadmorske visine.

Važan uzrok ekološkog razvoja su klimatske karakteristike, zato izdvajamo sledeće klimatske elemente:

- Temperatura vazduha;
- Relativna vlažnost vazduha;
- Oblačnost;
- Insolacija;
- Padavine.

Klima na Kosovu je preovlađujuće kontinentalna, koja se odlikuje topolim letima i hladnim zimama sa uticajima Mediteranske i Alpske klime (prosečne temperature kreću se u opsegu od +30°C (letnje) do -10°C (zimске)). Takođe, u zavisnosti od pojedinih razlika u nadmorskim visinama pojedinih oblasti, postoje i temperaturne i razlike u količini padavina.

Klima u opštini Ranilug se razlikuje u zavisnosti od toga u kom se delu opštine nalazite, da li su to jugoistočni delovi opštine Ranilug gde imamo niže temperature (za 0,3°C) sa manjim padavinama, dok se na severoistočnom delu gde se prostire dolina reke Binačka Morava klimatski parametri menjaju. Sam geografski položaj opštine Ranilug i klimatske promene, odnosno promena temperature na čitavoj zemljinoj kugli, takozvano globalno zagrevanje, uticalo je da klimatske valorizacije na teritoriji opštine Ranilug budu različite.

Prirodni resursi

Kroz teritoriju opštine Ranilug protiče reka Binačka Morava koja sakuplja sve male reke prosečnog vodotoka od 6,7m³/sec. Binačka Morava je izvorni deo Južne Morave. Ona izvire kod Masiva Biljak koji je ogranak Skopske Crne Gore. Dužina Morave na teritoriji Kosova je 60km a površina bazena je 1.560m², dok njen prosečan tok na izlazu teritorije Kosova je 11,0m³/sec. U Binačkoj Moravi veći vodotoci prijavljuju se tokom februara, marta i maja meseca a manji tokom avgusta i septembra meseca. Pored Binačke Morave kroz opštinu Ranilug protiče Kriva Reka, Odanovačka reka, Prilepačka reka i reka Luka.

Površinske vode opštine Ranilug dele se na reke koje dostižu dužinu od 18.690,58m i potoke dužine 23,797.34m.

Zahvaljujući klimi i raznovrsnom biljnom pokrivaču teritorija opštine je bogata faunom. U najširem smislu, biodiverzitet označava sveobuhvatnu varijabilnost života: biljaka, životinja, gljiva i mikroorganizama. Na području opštine zastupljena su različita staništa, ekosistemi, biocenoze različitih stepena flore i faune, biološke raznovrstnosti i očuvanosti. Opštinu Ranilug okružuju planinski venci izuzetno bogati biljnim svetom, lekovitim biljem, pečurkama kao i šumskim plodovima.

Na jugoistočnom delu opštine nalazi se borova kultura (crni bor) koja se prostire na oko 330 ha i zahvata katastarske zone Gornje Korminjane, Donje Korminjane, Ranilug i Glogovce, što predstavlja privredni potencijal naše opštine. Biljni pokrivač se može podeliti u tri grupe:

- Drvenaste vrste sa žbunjem i prizemnom florom u šumi,
- Travnati pokrivač, livade i pašnjaci,
- Javno zelenilo.

Visoke šume pretežno su većinom pošumljene ili samonikle koje čini biom lišćarskih-listopadnih stabla hrasta, lipe, graba. Čine površinu od 8.000 ha (privatna i društvena svojina). Ostatak čine kulture četinara dok travnati pokrivač čine livade i pašnjaci.

Stanovništvo

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, opština Ranilug je imala 3.866 stanovnika, dok je prema procjeni stanovništva iz 2021. godine, opština imala 3.698 stanovnika, što je smanjenje broja stanovnika od 4%.

Tabela 1: Podaci o populaciji

Podaci o populaciji			
ASK Registracija 2011		Procene ASK 2021	
Broj stanovništva	Broj domaćinstva	Broj stanovništva	Povećanje / smanjenje %
3,866	956	3,698	4%

Prema popisu iz 2011.godine opština Ranilug broji 3.866 stanovnika. Međutim ovaj broj nije realan jer je u tom periodu vladala nezainteresovanost stanovnika da se popišu. Broj stanovnika u opštini Ranilug je oko 5.000, tačna procena nije urađena jer još uvek nije izvršen popis stanovništva.

Što se tiče migracija, bilo da se radi o migracijama unutar ili van zemlje, u sljedećoj tabeli vidimo da nema kretanja niti velike fluktuacije u broju stanovništva u tom smislu.

Tabela 2: Migracije za 2021. godinu u opštini Ranilug

Ukupna procijenjena populacija (31. decembra 2020.)	Međunarodne migracije 2021			Nacionalne migracije 2021			Ukupni bilans migracija	Ukupno stanovništvo i migracije 2021
	Imigracije	Emigracije	Ravnoteža međunarodnih migracija	Imigracije	Emigracije	Bilans od migracija nacionalni		
3,737	2	12	-10	8	6	-2	-8	3,729

Stanje životne sredine i biodiverziteta

Životna sredina ili čovekova okolina,-predstavlja sve ono što nas okružuje, odnosno sve ono čime je direktno ili indirektno povezana čovekova životna i proizvodna aktivnost.

Tokom svojih aktivnosti, koje mogu biti urbanizacija ili eksploatacija, čovek menja prirodno okruženje i to često tako što narušava prirodnu okolinu i vrednost životne sredine. Zato je potrebno prepoznati probleme, ukazati na njihovu pojavu i u krajnjem smislu reći sprečiti iste.

Od samog formiranja opština Ranilug se suočila sa velikim izazovima koji su bili ništa drugo već sam ljudski faktor (u većini slučajeva). Međutim od samog formiranja opštine Ranilug pa do danas pokrenuti su mnogi procesi, urađeni određeni projekti Ackionih planova, rađeno je na edukaciji same svesti građana što je i doprinelo do poboljšanja stanja i vrednosti životne sredine.

Vodeći računa da obuhvati određene principe Demokratskog procesa, Lokalna Samouprava, životnu sredinu predstavlja kroz oblasti ekonomije, energije, ekologije i javne svesti.

Problem kroz vrednosti		
PRIRODNI	LJUDSKI	KULTURNI
Voda	Urbana kultura i rodna ravnopravnost	Baština, Tradicija i Nasleđa
Vazduh	Edukacija omladine, solidarnost i tolerancija	Parkovi i Zelenilo
Zemlja	Jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine	Domovi Kulture, Muzeji

Kako bi se izvršila što bolja procena stanja životne sredine, identifikovani su problemi, polazeći od prirodnih, ljudskih i kulturnih vrednosti.

Vizijom i ocenjivanjem kako pozitivnih tako i negativnih uticaja na životnu sredinu, izvršena je procena stanja, određeni su unutrašnji i spoljašnji faktori uticaja na životnu sredinu (prednosti i mogućnosti; slabosti i pretnje).

Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> Očuvanje poljoprivrednog zemljišta i sprečavanje divlje gradnje, Zbrinjavanje pasa lualica, Nastavak pošumljavanja u opštini, Organska proizvodnja zdrave hrane, Podizanje svesti građana o potrebi zaštite životne sredine 	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatak kapaciteta organizovanog odnošenja smeća i medicinskog otpada, Neuređene vodovodne i kanalizacione mreže, Nekontrolisano korišćenje poljoprivrednog zemljišta
Mogućnosti	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> Uređenje potoka i rečnih korita u opštini, Uklanjanje zaostalih divljih deponija, Poboljšanje vodovodne i kanalizacione mreže, Očuvanje šuma i sprečavanje bespravne seče, Izgradnja glavnog voda sa kolektorom za prečišćavanje fekalnih voda 	<ul style="list-style-type: none"> Veliki broj divljih deponija, Veliki broj pasa lualica, Nedostatak zelenih površina u ruralnim zonama, Loša putna infrastruktura, Ulivanje fekalne kanalizacije u rečna korita, Korišćenje Agrohemijskih preparata i veštačkih đubriva

Pozitivni i negativni uticaji na životnu sredinu u opštini Ranilug.

Ekologija, uticaj čoveka na životnu sredinu, biodiverzitet

Ekološka pitanja	Životna sredina	Pozitivni uticaj	Negativni uticaji	Biodiverzitet <i>Biološka raznovrsnost</i>
	Binačka Morava Kriva reka Prirodni izvori i česme	Konstantnost u vodosnadbavanju naselja koja poseduju vodovodnu mrežu.	Zagađenje individualnih kao i kolektivnih zagađivača podzemnih voda i reka.	Kroz vegetaciju i životinjski svet, opisana prirodna staništa flore i faune opštine Ranilug. Zaštićene vrste i staništa kao na pr. pernata i sitna divljač. Reke. Šume.

Voda	Seoski vodovodi	Količina i kvalitet vode koja se koristi za vodosnabdevanje. Planiranje i realizacija sistema za prečišćavanje otpadnih voda. Uređenje vodotokova reka. Postojanje prirodnih izvora vode.	Nedovoljna količina vode u pojedinim naseljima, iskop novih bunara za vodu, za povećanje kapaciteta pijaće vode. Konstantno zagađenje kanalizacionim, fekalnim otpadnim vodama u rečna korita Binačke Morave i Krive reke.	Abiotičke komponente: voda, vazduh, zemlja, klima, temperature i sunčeva svetlost. Biotičke komponente: predstavljaju uzajamne uticaje biljaka, životinja i čoveka. Bilo koji negativan uticaj i ugrožavanje ovih komponenti je degradacija biodiverziteta poremećaja koji u životnoj sredini menja odnos uzajamne povezanosti biološke raznovrstnosti.
Vazduh	Biosfera Hidrosfera Atmosfera Litosfera	Provera kvaliteta vazduha i štetnih gasova monitorisanjem stanice hidrometeorološkog zavoda. Nastavak pošumljavanja i povećavanje zelenih koridora i parkova. Prelazak na obnovljive izvore energije: biomasa, dnevna insolacija i smanjenje vetrova. Povoljni klimatski uslovi.	Veliki broj divljih deponija. Emisija štetnih gasova. Požari. Poplave. Buka i vibracija.	
Zemlja	Obradiva površina kao medijum u lancu ishrane	Akcionni plan opštine za uklanjanje divljih deponija. Zaštita životne sredine. Zaštita bilja i upotreba agrohemikalija po standardima EU. Organska proizvodnja zdrave hrane.	Povećanje broja divljih deponija. Povećanje svesti građana.	

Analiza klime ovog područja pružila je neke predstave o prirodnim uslovima od kojih u mnogome zavisi biljni pokrivač. Reljef, klima i pedološki sastav zemljišta uslovlili su pojavu određenih biljnih vrsta na ovom području, a čovek koristi taj pokrivač ili ga zamenjuje biljnim vrstama, najčešće poljoprivrednim.

Ako se pođe od najnižih delova doline Binačke Morave, onda pojas vrbe (*salix sp.*), jove (*Alnus glutinosa*), topole (*Populus sp*) koji se prima sa obe strane reke, čini prvu zonu biljnog pokrivača. Na aluvijalnom zemljištu sa leve i desne strane reke dominira kukuruz i ima dosta bašti, dalje od reke na obradivim površinama dominira pšenica i još dalje su voćnaci.

Na većim nadmorskim visinama gajenje biljne kulture zamenjuje prirodni biljni pokrivač uslovljen fizičko-gografskim prilikama ovog područja. Zatim kreće prvi pojas šuma, u tom šumskom pojasu zastupljena je slabija šuma, koju intenzivno uništava čovek sečom i drugim vidovima ekonomske eksploatacije.

Teritorija opštine je bogata i faunom. U najširem smislu, biodiverzitet označava sveobuhvatnu varijabilnost života: biljaka, životinja, gljiva i mikroorganizama. Na području opštine Ranilug zastupljena su različita staništa, ekosistemi, biocenoze različitih stepena flore i faune, biološke raznovrsnosti i očuvanosti. Opštinu Ranilug okružuju planisnski venci izuzetno bogati biljnim svetom, lekovitim biljem, pečurkama kao i šumskim plodovima.

Podaci o lokalnoj privredi

Najveći potencijal opštine Ranilug je njen geografski položaj, plodno zemljište pogodno za poljoprivredu i šumska bogatstva.

Opština se ne može pohvaliti zavidnim ekonomskim razvojem. Na teritoriji opštine nalaze se isključivo mala preduzeća za trgovinu i ugostiteljstvo, srednja i velika preduzeća gotovo i da ne postoje.

Na teritoriji opštine Ranilug evidentirano je 117 malih i srednjih preduzeća. Delatnost kojom se bave je uglavnom:

- Proizvodnja
- Usluge
- Trgovina

Analiza privredne razvijenosti opštine Ranilug, prema svim relevantnim indikatorima (dohodak po stanovniku, stepen zaposlenosti, ostvareni promet u trgovini na malo po stanovniku, visok koeficijent nezaposlenosti, nedostatak privredne infrastrukture), ukazuje na jedan nivo ispod gradskog proseka razvijenosti, a značajno ispod Kosovskog proseka.

U strukturi privrede najveći deo dohotka ostvaruje se u oblasti trgovine i male privrede, industrije i poljoprivrede.

Sadašnje stanje industrije u opštini Ranilug je veoma nepovoljno. Kao najznačajniji industrijski kompleks jete fabrika „BRICKOS“ koja se bavi proizvodnjom polugiter i giter blokova, a u najavi je i proizvodnja drugih proizvoda koji će služiti u građevinarstvu.

Razvoj ekonomije u velikoj meri zavisi od poljoprivredne proizvodnje, zato se razvojna strategija opštine planira na ruralnom razvoju.

Povoljna klima, plodna zemljišta pružaju velike mogućnosti za razvoj poljoprivrede. Grane poljoprivrede koje su najrazvijenije u opštini Ranilug su: ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo i povrtarstvo.

Međutim poljoprivredna proizvodnja svedena je samo na potrebe domaćinstva a ne kao i proizvodnja za plasman na tržište.

Pčelarstvo je usko povezano sa voćarstvom i gajenjem cveća i lekovitog bilja. Za ovu delatnost postoji tradicija u opštini Ranilug i postoje povoljni prirodni uslovi. Zbog bogate flore, kvalitet meda je visok.

Ratarstvo je osnovna grana poljoprivrede kojom se lokalno stanovništvo bavi. Zasejane ratarske kulture na godišnjem nivou, na osnovu podataka nadležnih za poljoprivredu iz opštine Ranilug, iznose oko 1.527,48 ha obradivog poljoprivrednog zemljišta.

Za obradu poljoprivrednog zemljišta uglavnom se koristi laka zastarela mehanizacija za osnovnu obradu, prihranu žitarica, veštačka đubriva a za zaštitu bilja razni herbicidi i pesticidi koji imaju negativan uticaj na životnu sredinu i podzemne vode.

Hemijski sastav zemljišta je u celini lišen fosfora, pa se primenjuju veštačka đubriva sa visokim procentom fosfora NPK-7, UREA 46% N.

Svako domaćinstvo na teritoriji opštine Ranilug ima u svojim baštama i vrtovima zasade voća i povrća. Od voća se većinom uzgaja šljiva, jabuka, kruška, višnja, trešnja, vinova loza, breskva i kajsija. Od povrća se uzgaja krompir, pasulj, paprika, kupus, tikva, dinja, lubenica, crni i beli luk, šargarepa, praziluk, spanać, zelena salata, paradajz, krastavac i druge vrste povrća.

Aktuelno nema nekog razvijenog turizma u opštini Ranilug, osim nekih turističkih mesta više u smislu rekreativnog i zdravstvenog i to od opštinskih i susednih posetilaca. Svi ti planinski delovi omogućavaju razvoj i gajenje kulture lova divljači koja se prilagođava životu na planinskom predelu. Način razvoja aktivnosti lova u opštini nije dobro organizovan čime se izaziva destabilizacija ovog sporta. Potrebna je obuka i edukacija za gajenje i zaštitu divljači na ovim prostorima.

Obrazovanje

Prva osnovna škola u Ranilugu osnovana je davne 1858.godine, zgrada škole bila je u crkvenom dvorištu. Danas u opštini Ranilug obrazovanje se odvija u osnovnim i srednjim školama, kao i u predškolskim ustanovama. U opštini Ranilug imamo dve osnovne škole:

- Osnovna škola „Veljko Dugošević“ u Ranilugu, sa isturenim odeljenjima do četvrtog razreda u Donjem Korminjanu, Domorovcu, Kršljanu i Odanovcu;
- Osnovna škola „Trajko Perić“ u Velikom Ropotovu, sa isturenim odeljenjima do četvrtog razreda u Pančelu, Drenovcu i Rajanovcu.

Broj učenika u osnovnim školama je oko 580 učenika. Što se srednjeg obrazovanja tiče, takođe postoje dve škole i to:

- Srednja Ekonomska škola u Ranilugu i
- Srednja Medicinska škola u Velikom Ropotovu.

Broj učenika u ovim školama ukupno je 245 učenika.

Takođe postoje i isturena odeljenja srdnjih škola, Tehnička škola i Gimnazija u Velikom Ropotovu i Poljoprivredna u Donjem Korminjanu.

Predškolsko obrazovanje pohađa oko 238 mališana, to je ukupan broj predškolaca na nivou opštine Ranilug.

Zdravstvo

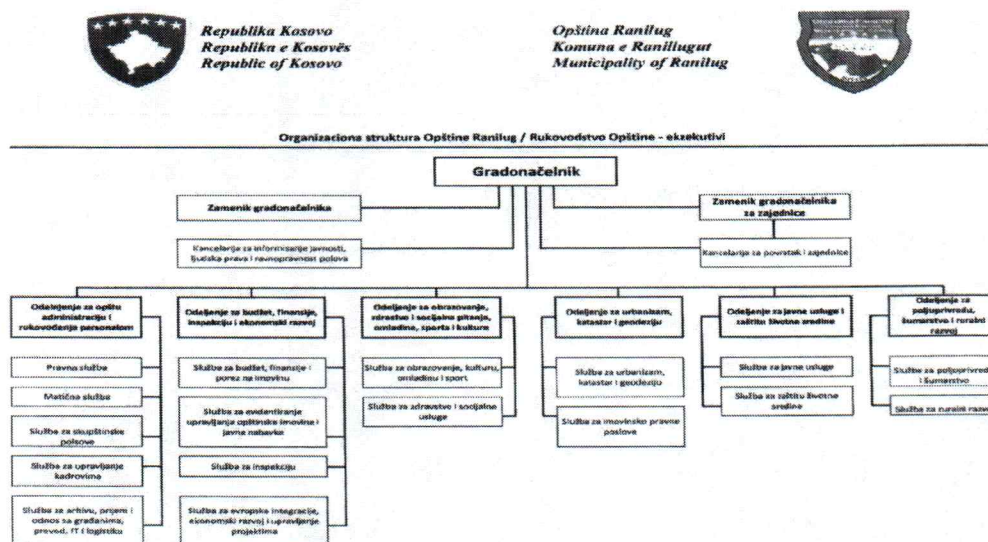
Zdravstvena zaštita svojom delatnošću obezbeđuje primarnu i sekundarnu zdravstvenu uslugu svih građana opštine Ranilug. Ustanove funkcionišu u sistemu Glavnog Centra Porodične Medicine i Ambulanti. Pojedini pregledi se obavljaju u otežanim uslovima a sve zbog nedostatka novih medicinskih aparata kojim bi se omogućila mnogo bolja i kvalitetnija organizacija rada u pružanju medicinske pomoći kao stručnog kadra za rad. Zgrada glavnog centra je novije gradnje i počela je sa radom 2021.godine kao novi centar i samim tim je potrebno dosta ulaganja kada govorimo o medicinskoj aparaturi (opremi). Centar porodične medicine se nalazi u Ranilugu a ambulante ima i po drugim naseljima: Veliko Ropotovo, Pančelo, Domorovce, Korminjane, Rajanovce, Odevce.

Javna uprava

Prema statutu opštine Ranilug, organi opštine su: Skupština opštine - najviši organ opštine i gradonačelnik - izvršni organ opštine.

Skupštinu opštine vodi predsedavajući Skupštine, skupštinu čine 15 odbornika, dok izvršni organ predvode gradonačelnik, potpredsednik i 6 direktora koji vode nadležne direkcije.

Opštinsku upravu čine Kancelarija gradonačelnika opštine, Opštinske direkcije, Kadrovska služba i Jedinica za unutrašnju reviziju. Opštinskih direkcija ima 6. Broj zaposlenih u opštinskoj upravi je 61. Ispod je organogram opštine Ranilug.

Relevantna opštinska dokumenta

- Opštinski razvojni plan 2012-2022, sadrži elemente UO
- Urbanistički razvojni plan 2012-2022, sadrži elemente UO

Ova dva planska dokumenta opštine Ranilug, između ostalih, bave se trenutnim stanjem upravljanja otpadom, problemima ovog sektora i dugoročnim rešenjima integrisanog upravljanja otpadom.

2 Postojeće stanje upravljanja otpadom

2.1 Podaci o otpadu u opštini

Proizvodnja otpada i sastav:

Analizom i obradom podataka izveštaja opštine Ranilug o prikupljanju i transportu komunalnog otpada, obezbeđena je solidna baza podataka da se dobije pouzdan rezultat o nivou proizvodnje komunalnog otpada tokom 2021. godine. Na osnovu podataka dobijenih iz izveštaja opštine i operatera, iz ukupne količine prikupljenog otpada može se izračunati prosečna proizvodnja otpada po stanovniku na nivou opštine Ranilug.

Dakle, od 1.118,3 tona komunalnog otpada prikupljenog u opštini Ranilug za 2021. godinu, kao i broja opsluženih stanovnika koji se procenjuje na 3.698 stanovnika, proizilazi da je proizvodnja komunalnog otpada po stanovniku u opštini Ranilug za 2021. godinu iznosi 39,672 kg/stanovniku/god.

Tabela 3: Bilans komunalnog otpada

Bilans komunalnog otpada							
Kategorija	Način određivanja količine	Prikupljeni otpad			Isporučen otpad		
		Od operatera prikupljanja	Od prikupljača reciklažnog materijala	Od smetlišta	Reciklirani otpad	Trgovani otpad	Odloženi otpad
Mešoviti otpad	Merenje	1,118.3 t					1,118.3 t
Ukupno:		1,118.3 t					1,118.3 t

Na teritoriji opštine raspoređeni su kontejneri kapaciteta 1.100L i PVC kante od 120L. U skorije vreme će se kontejneri od 1.100L ukloniti jer su zastareli.

Takođe se vrši sakupljanje i PET ambalaže od strane privatnog preduzeća „N.T. Bosfor“ čije sedište nije na teritoriji opštine Ranilug što se pokazalo kao dobra praksa.

Na teritoriji opštine Ranilug ne postoji transfer stanica već se otpad direktno odvozi na regionalnu deponiju koja je u nadležnosti kompanije za upravljanje otpadom Kosova sa sedištem u Prištini, sa kojom je opština vezana ugovorom i plaća naknadu za odlaganje otpada.

Količina je određena na osnovu prikupljenog i isporučenog mešanog komunalnog otpada na regionalnu deponiju.

Što se tiče prikupljanja smeća od plastike odnosno PET ambalaže, od sakupljača smo dobili informaciju da se na teritoriji naše opštine na nedeljnom nivou prikupi oko 180 kg te vrste.

2.2 Usluga prikupljanja i transporta otpada

Operateri usluga prikupljanja i transporta

Trenutno, uslugu prikupljanja i transporta otpada na celoj teritoriji opštine Ranilug pruža jedinica u okviru opštine. Ova jedinica sakuplja otpad iz domaćinstava, preduzeća i institucija u opštini i transportuje ga na regionalnu sanitarnu deponiju u Gnjilanu.

Tabela 4: Operateri otpada pod opštinskom odgovornošću

Operateri otpada pod opštinskom odgovornošću					
	Ime operatora (biznisa)	Oblik vlasništva	Kategorija upravljanog otpada	Pokrivenost uslugom %	Status ugovora sa operatorom (da/jne)
Operator br 1	Opštinska jedinica	opštinski	komunalni otpad	98 %	Ne

Pokrivenost uslugom

Osnovna usluga koju opština – jedinica trenutno pruža građanima usluge prikupljanja i transporta komunalnog otpada do sanitarne deponije Velekince.

Pokrivenost uslugom prikupljanja otpada za domaćinstva do kraja 2021. godine u opštini Ranilug je dostigla 100% kao i za puna pravna lica.

Tabela 5: Pokrivenost uslugom na teritoriji opštine

Pokrivenost uslugom na teritoriji opštine						
Ime operatera	Broj domaćinstava ¹	Broj usluženih domaćinstava	Broj aktivnih biznisa	Broj usluženih biznisa	Broj institucija	Broj usluženih institucija
Opština Ranilug	917	917	37	37	21	21

Pokrivenost opštinskih usluga za sakupljanje otpada po naseljima opštine Ranilug je data u sledećoj tabeli.

Do sada u opštini Ranilug nije stvorena infrastruktura za odvajanje otpada. Stoga se celokupna količina nastalog otpada baca direktno u javne kontejnere u urbanim sredinama i kućne kante u ruralnim područjima.

Tabela 6: Pokrivenost uslugom domaćinstva po naselju

Pokrivenost uslugom domaćinstva po naselju							
Br.	Naselje	Broj domaćinstava	Broj usluženih domaćinstava	Pokrivenost uslugom %	Broj domaćinstava sa izvornim deljenjem	Domaćinstava sa izvornim deljenjem %	Vrsta podele otpada 2
1	Ranilug	190	190	100%	-	-	-
2	Glogovce	117	117	100%	-	-	-
3	Korminjane	214	214	100%	-	-	-
4	Domorovce	67	67	100%	-	-	-
5	Donje Drenovce	32	32	100%	-	-	-
6	Malo Ropotovo	27	27	100%	-	-	-
7	Veliko Ropotovo	159	159	100%	-	-	-
8	Pančelo	70	70	100%	-	-	-
9	Tomance	33	33	100%	-	-	-
10	Gornje Drenovce	13	13	100%	-	-	-
11	Rajanovce	28	28	100%	-	-	-
12	Odevce	18	18	100%	-	-	-
13	Boževce	19	19	100%	-	-	-
14	Dubovce	8	8	100%	-	-	-
15	Rid	25	25	100%	-	-	-

¹ Popis stanovništva, ASK-2011

² Objasnite infrastrukturu za deljenje otpada domaćinstava, npr. kućne kompostere, sistem sa dve korpe (reciklažni i nereciklažni)

Tip pružanja usluga

Pružanje usluge sakupljanja otpada u opštini Ranilug podjeljeno je na dve zone: urbano područje tj., centar i ruralno područje. U gradu preovlađujući način pružanja usluge su zajednički kontejneri, dok je u prigradskim i ruralnim sredinama oblik usluge od vrata do vrata. Frekvencija pružanja usluge za gradsko područje je 1-2 puta dnevno u zavisnosti od godišnjeg doba i toka nastajanja otpada, dok se u ruralnom području otpad prikuplja jednom nedeljno.

Tabela 7: Tipologija i frekvencija pružanja usluge

Tipologija i frekvencija pružanja usluge				
Naselje	Uslužena domaćinstva od vrata do vrata %	Frekvencija pružanja usluge	Uslužena domaćinstva s javnim kantama/kontejnerima %	Frekvencija pružanja usluge
centralno urbano područje	25 %	5 puta nedeljno	75 %	5 puta nedeljno
ruralno područje	100%	1 nedeljno	0	/

Oprema za odlaganje, sakupljanje i transport komunalnog otpada:

U sljedećoj tabele je navedena oprema koja je u upotrebi u opštini Ranilug, za odlaganje, prikupljanje i transport komunalnog otpada. U opštini Ranilug većinu opreme za odlaganje otpada čine kante od 120l i kontejneri od 1,1m³ (uglavnom metalni). Stanje ove opreme je uglavnom funkcionalno, ali su neophodna daljna ulaganja u njihovoj obnovi i održavanju. Takođe, potrebna je povećana svest građana za njihovo namensko korišćenje i zaštitu, posebno za kontejnere od 1,1m³ postavljene na trgovima i javnim ulicama gde ima slučajeva odlaganja kabastog smeća i otpada od rušenja, zatim pepela koji izaziva požare, jestivog ulja i sl.

Tabela 8: Oprema za odlaganje, sakupljanje i transport otpada

Oprema za odlaganje, sakupljanje i transport otpada				
Tip kante / kontejnera	Broj	Dobro stanje %	Funkcionalno stanje %	Loše stanje %
Kante 120 l	1440	66%	33%	1%
Kontejneri 1.1 m³ metalni	220	69%	19%	12%
Kontejneri 1.1 m³ plastični	2	/	100%	/

Sljedeća tabela prikazuje broj i vrstu opreme za sakupljanje i transport komunalnog otpada. Opština raspolaže sa jednim kamionom koji nije u dobrom radnom stanju, kao i sa jednim novim kamionom koji je opština kupila 2022.godine iz budžetskih sredstava.

Tabela 9: Oprema za sakupljanje i transport otpada

Oprema za sakupljanje i transport otpada					
Brend	Tip	Kapacitet ton ili m ³	Godina proizvodnje	Tablice	Stanje (dobro / funkcionalno/ loše)
Isuzu	Reward NP	3,5t	2009	06-434-EO	Loše
Isuzu	NPR 10 Long	8+1m ³	2022	06-822-FM	Novo

2.3 Pregled realizacije plana

Opština Ranilug je u aktuelnom planu upravljanja otpadom 2017-2022 imala 7 glavnih ciljeva kao što su: čist grad, zdrava životna sredina za građane, dobro zdravlje; rodna ravnopravnost; održivi gradovi i zajednice; promovisanje i podrška aktivnostima prerade otpada; lokacija za građevinski otpad; efikasna naplata od prikupljanja otpada; javna svest.

U sledećoj tabeli su detaljnije prikazani ciljevi plana, indikatori uspešnosti, planirani ciljevi, njihova realizacija, kao i konkretni komentari za svaki cilj.

Ovaj pregled sadašnjeg OPUO treba da nam posluži kao lekcija i kao orijentacija za izradu sledećeg OPUO-a, kako bi se jasno pozabavile okolnostima i razlozima koji su uticali na neispunjenje ciljeva.

Tabela 10: Pregled realizacije ciljeva tekućeg plana

Pregled realizacije ciljeva tekućeg plana						
#	Cilj UO	Pokazatelj uspeha	Postojeće stanje	Cilj	Realizacija	Komentar
1	Čist grad, zdrava životna sredina za građane, dobro zdravlje	# obolelih od zaraznih bolesti	31	Smanjenje broja obolelih	100%	2016-2017 god, u naselju Tomance-Pančelo došlo je do pojave oboljenja od tularemije zbog zagađenja vode.
2	Rodna ravnopravnost	% daostupnosti usluga		Svima jednako dostupne javne usluge i infrastrukture	100%	
3	Održivi gradovi i zajednice	% uticaja gradova na zagađenje životne sredine	70%	Smanjiti negativan uticaj gradova na životnu sredinu mereno po glavi stanovnika sa posebnom pažnjom na kvalitet vazduha i upravljanje otpadom na opštinskim i drugim nivoima	20%	Nepovoljan
4	Promovisanje i podrška aktivnostima prerade otpada	# kompanije za preradu otpada	0	Povećanje broja kompanija koja se bave preradom otpada	25%	U opštini Ranilug se trenutno vrši sakupljanje samo PET ambalaže od strane jedne kompanije
5	Lokacija za građevinski otpad	# lokacije od strane opštine za deponovanje građevinskog otpada	# 0	Smanjenje količine otpada na regionalnu deponiju, smanjenje stvaranja divljih deponija na opštinskoj teritoriji	# 1	Opština je odredila jednu lokaciju za deponovanje građevinskog otpada koja zadovoljava poterbe opštine
6	Efikasna naplata od prikupljanja otpada	% naplate od korisnika usluga	35%	Povećanje prihoda od naknade upravljanja otpadom i povećanje svesti građana	47%	Nije zadovoljavajuće
7	Javna svest	# organizovanih aktivnosti # saopštenja za javnost	# 0	Stvaranje navika za bolje upravljanje otpadom. Čistiji grad	# 7	Nije zadovoljavajuće

2.4 Performanse usluge

Efikasnost osoblja pružalaca usluga:

Direktno osoblje se sastoji od vozača i dva radnika i ovo osoblje predstavlja minimum osoblja za obavljanje usluge. Administrativne poslove obavlja sama opština, tako da troškovi osoblja ne opterećuju budžet usluga.

Tabela 11: Efikasnost osoblja usluga upravljanja otpada

Efikasnost osoblja usluga upravljanja otpada	
Kategorija	Broj osoblja
Direktno osoblje	3
Nadzorni	1
Vozači	1
Radnici	2
Ukupno osoblje UO	4
Prikupljeni otpad	1,118.3t
Efikasnost osoblja / tone prikupljenog otpada	
Uslužena domaćinstva	987
Efikasnost osoblja / Uslužena domaćinstva	

Performanse opreme za sakupljanje i transport:

Opština nije izveštavala količinu utrošenog dizel goriva i zbog toga nije bilo moguće izračunati ovaj pokazatelj. Međutim, opština treba da obrati pažnju na potrošnju dizel goriva kao doprinos finansijskoj održivosti, pošto je cena dizel goriva porasla zajedno sa drugim stavkama kao što je odlaganje otpada.

Tabela 12: Performansa prikupljanje i transporta otpada

Performansa sakupljanje i transporta otpada	
Kategorija	Performanca
Kamioni u pogonu	1
Maksimalni operativni kapacitet (ton)	8m ³
Prikupljeni otpad (ton/godišnje)	1,118.3t
Ture (ture/godišnje)	364
Kilometraža (km/godišnje)	21,160
Potrošnja nafte (l/godina)	4.547,53
Efikasnost eksploatacije kamiona	100%
Potrošnja nafte l/100km	-
Potrošnja nafte l/godišnje	NA

2.5 Finansijski učinak upravljanja otpada

Troškovi usluge UO

Glavna kategorija troškova ide na plate, a zatim slede direktni materijalni i administrativni troškovi. Amortizacija je, s druge strane, nulta u nedostatku kapitalnih sredstava i investicija. Ovo šteti održivosti sistema i neophodno je da se kadrovski i administrativni troškovi drže pod kontrolom kako bi se imao višak sredstava za obnovu kapitala. Ovo je posebno važno kada se uzme u obzir da imamo povećanje nafte i tarifa za deponiju.

Tabela 13. Troškovi usluge UO

Troškovi usluge UO		
Kategorija troškova	Troškovi (€/god.)	% učešća
Troškovi plata	16,371,6	60,8%
Troškovi direktnog materijala ³	10,340,3	38,4%
Indirektni i administrativni troškovi	202,54	0,8%
Amortizacija	-	/
Ukupno:	26,914,5	100%

Prihodi i naplata pružanja usluga UO

Prihodi od pružanja usluga upravljanja otpadom odnose se na primarne i sekundarne prihode od poslovanja, tj., prikupljanja i odvoz otpada. Podaci o fakturisanju i naplati dati su u sledećoj tabeli. Pošto opština organizuje uslugu, ona ne naplaćuje račune budžetskim organizacijama što treba da se koriguje. Inače, najvažnija kategorija prihoda su domaćinstva. Naplata za obe kategorije je 100% pošto se obračun vrši na osnovu naplate gotovine.

Tabela 14: Prihodi i naplata pružanja usluga UO

Prihodi i naplata pružanja usluga UO				
Operativni prihodi	Prihodi		Naplata	
	€	%	€	%
-Domaćinstva	17,926,2	84,4 %	17,926,2	100%
-Biznisi	2,555	12,3 %	2,555	100,0 %
-Institucija	0 €	-	0 €	-
-Od ugovorenih usluga	0 €	-	0 €	-
Ukupno:	20481,2	100%	20481,2	100%

Pokriće troškova i operativna efikasnost

Pokrivenost troškova je samo 76% i to sugeriše da tarife ne pokrivaju troškove i da troškove treba optimizovati posebno u svetlu rasta cena i inflacije.

Tabela 15: Pokrivenost troškova i operativna efikasnost

Pokrivenost troškova i operativna efikasnost	
Troškovi UO	26,914.5 €
Prohodi od UO	20,481.2 €
Naplata	20,481.2 €
Stopa pokrivenosti od prihoda %	76,1%
Stopa pokrivenosti od naplate %	76,1%
Trošak po tonu otpada	24 €/t

³ Nafta, plaćanje deponije, održavanje i popravke kamiona i kontejnera, registracija kamiona itd.

2.6 Infrastruktura za odvajanje, reciklažu i odlaganje otpada

Deponija i centri za transfer i reciklažu

Opština Ranilug kao veoma mala sredina ne raspolaže sa svojom deponijom, niti transfer stanicom. Shodno tome celokupan prikupljeni otpad se šalje na odlaganje na regionalnu sanitarnu deponiju Velikince.

U opštini Ranilug operiše nekoliko neformalnih sakupljača otpada, uglavnom: metala, plastike-najlona, papira-kartona. Ovaj otpad se uglavnom šalje operaterima za otpad u Gnjilane ili se izvozi u inostranstvo. Vredi napomenuti da ovi operateri rade van pravnog sistema, nemaju licencu od strane ministarstva, i ne sarađuju ni sa opštinom ni sa operaterom za organizovanje upravljanje otpadom.

2.7 Upravljanje ostalim kategorijama otpada

- *Upravljanje kabastim otpadom*

U našoj opštini još uvek se (organizovano) ne nudi usluga za ovu vrstu otpada (nameštaj, kućni aparati, itd.) koji se odlaže od strane građana i privrede. Kao rezultat toga, ovaj otpad ili se baca pored javnih kontejnera ili se odlaže u neprikladna mesta stvarajući divlje deponije.

- *Upravljanje otpadom od gradnje i rušenja*

Opština Ranilug odredila je lokaciju za odlaganje građevinskog otpada od rušenja. Međutim, kako ova lokacija još nije funkcionalna, ova kategorija otpada se odlaže na različitim lokacijama bez ikakvih kriterijuma. Obično odlaganje ovog otpada dovodi do postepenog odlaganja drugog otpada na tu lokaciju, stvarajući tako divlje deponije. Stoga, ubuduće ovu situaciju treba tretirati kao prioritet i doneti adekvatno rešenje za ovu kategoriju otpada.

- *Upravljanje životinjskim otpadom*

Upravljanje životinjskim otpadom je sam po sebi veliki izazov za opštinu. Iako prema važećem zakonodavstvu, opština nije direktno odgovorna za ovu kategoriju otpada, međutim, loše upravljanje ovom kategorijom otpada (s obzirom na njene specifičnosti) izaziva ozbiljne probleme po životnu sredinu i zdravlje ljudi. Glavna odgovornost za ovu kategoriju otpada je na agenciji za hranu i veterinu, dok zakonski okvir još uvek nije konsolidovan. Prema zakonodavstvu EU, ova vrsta otpada ne sme da se zakopava ili spaljuje, već da se koristi za pripremu hrane za domaće životinje u kontrolisanim uslovima. Međutim, ova vrsta tehnološke obrade još uvek nije primenljiva na Kosovu i stoga je opština prinuđena da upravlja kako najbolje zna. Deo ovog otpada završava u kontejnerima sa drugim otpadom i odlaže se na deponije ili odlaže na crno, dok se ostatak odlaže na neprikladna mesta.

- *Upravljanje medicinskim otpadom*

Medicinski otpada koji se generiše u opštini Ranilug od centara porodične medicine se prikuplja od strane ovlašćenog operatera za dalju preradu. Deo ovog otpada se šalje na sterilizaciju koji se nalazi u Regionalnoj bolnici u Gnjilanu, drugi deo se šalje na spalionicu dok se ostatak odvozi do regionalne deponije na konačno odlaganje. U međuvremenu, za otpad

koji stvaraju privatni zdravstveni radnici, ne postoje tačni podaci o tome kako se njime upravlja. U skladu sa zakonima na snazi, ove ustanove su u obavezi da imaju ugovor sa licenciranim operaterima za upravljanje medicinskim otpadom.

- ***Upravljanje drugim kategorijama otpada***

Za ostale kategorije otpada koji nastaju na području opštine Ranilug, kao što su: baterije, otpadna ulja, otpad od električne i elektronske opreme, nema podataka o njihovom stanju. Stoga je potrebno istražiti situaciju u budućnosti i pozabaviti se rešenjem upravljanja ovim ekološki štetnim otpadom.

3 Ciljevi upravljanja otpadom i operacioni plan

3.1 Vizija upravljanja otpadom

Opština Ranilug je opština koja promoviše održivo upravljanje otpadom zasnovano na principima kružne ekonomije sa ciljem zaštite životne sredine, očuvanja prirodnih resursa i lokalnog ekonomskog razvoja!

Opština Ranilug ima za cilj da pruži usluge upravljanja otpadom svom celokupnom stanovništvu. Pored ovog, opština ima za cilj poboljšanje kvaliteta usluga kroz saradnju sa svojim građanima i relevantnim akterima.

Promovisanjem 3R koncepta, odnosno smanjenja, ponovne upotrebe i reciklaže, opština ima za cilj da postepeno počne sa odvajanjem otpada (počev od domaćinstava, škola i institucija i preduzeća), da vaspitava građane o prednostima odvajanja otpada i da stvori infrastrukturu za razvoj lokalne privrede, tj da stvara mogućnosti za građane da stvore finansijski stabilna preduzeća u sektoru.

Opština ima za cilj stvaranje čistijeg okruženja za svoje građane, što bi uticalo na povećanje blagostanja.

3.2 Ciljevi UO

Ciljevi OPUO-a za opštinu Ranilug su predstavljeni u sledećoj tabeli:

Tabela 16: Predložena lista ciljeva plana	
Cilj	Naziv
Cilj br 1	Prevenција i minimizacija proizvodnje otpada
Cilj br 2	Ponovna upotreba i reciklaža otpada
Cilj br 3	Pružanje kvalitetnih, efektivnih i efikasnih usluga
Cilj br 4	Uklanjanje divljih deponija
Cilj br 5	Razvoj institucionalnih kapaciteta za upravljanje otpadom

3.3 Cilj 1: Sprečavanje i smanjenje stvaranja otpada

Sprečavanje i smanjenje nastajanja otpada je u skladu sa hijerarhijom prioriteta upravljanja otpadom predviđenim zakonom i strategijom. Okvirna direktiva EU o upravljanju otpadom nalaže da lokalni planovi zemalja članica sadrže ciljeve, mere i aktivnosti koje promovišu sprečavanje i smanjenje stvaranja otpada, budući da su ove mere i aktivnosti efikasne u pogledu troškova implementacije, imaju pozitivan uticaj na životnu sredinu, očuvanje prirodnih resursa i sa drugim pozitivnim direktnim i indirektnim efektima.

Opština Ranilug je posvećena preduzimanju odlučnih koraka da spreči ili smanji stvaranje otpada. Sprečavanje i smanjenje nastajanja otpada je u skladu sa hijerarhijom prioriteta upravljanja otpadom predviđenim zakonom i strategijom.

Aktivnost / mera	Pokazatelj	Početna vrednost	Cilj	Aktivnost / mera				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
1.1	Prikupljeni otpad po stanovniku (kg/stanovnik/dan)	Količina prikupljenog otpada po stanovniku (kg/stanovnik/dan)	-	-	-	-	-	-
1.2	Reorganizacija usluge radi omogućavanja merenja otpada	Služba je reorganizovana za merenje otpada na sabirnom mestu	-	-	1	-	-	-
1.3	Primena volumetrijskih tarifa	Volumetrijske tarife su odobrene i primenjuju se	-	-	-	1	-	-
1.4	Uvođenje stimulativnog paketa	Paket podsticaja je izrađen i odobren	-	-	-	1	-	-
1.5	Distribucija individualnih kompostera	Broj pojedinačnih kompostera koji se dele domaćinstvima i preduzećima sa „nultim otpadom“.	-	30	50	100	100	150
1.6	Sprovođenje informativne kampanje za prevenciju i minimiziranje stvaranja otpada	Informaciona kampanja se sprovodi	-	1	1	1	1	1

Mere i aktivnosti za sprečavanje i smanjenje otpada

Reorganizacija usluga kako bi se omogućilo merenje prikupljenog otpada

Dosadašnji način organizovanja usluge, osim kod velikih preduzeća i institucija, nije zasnovan na merenju otpada koji nastaje za sakupljanje. Čak i u slučaju prikupljanja od vrata do vrata za uslužena domaćinstva u stambenim i ruralnim sredinama, merenje još uvek nije sprovedeno. Ovaj način usluge onemogućava primenu merenih tarifa i kao takav se mora transformisati. Takođe, provajderi usluga trenutno nemaju tehniku niti kapacitet da implementiraju merenje. Da bi se reorganizovala usluga, potrebno je:

- Plan reorganizacije usluge koji će omogućiti sprovođenje merenja otpada na sabirnom mestu
- Obezbeđivanje infrastrukture za merenje prikupljenog otpada
- Obuka osoblja pružaoca usluga za implementaciju „PAYT“ šeme

Primena volumetrijskih tarifa na osnovu merenja

Trenutne tarife se primenjuju na osnovu predviđene količine otpada za domaćinstva i preduzeća. Problem sa ovim tarifama sastoji se u tome što one ne podstiču smanjenje proizvodnje otpada kroz instrument naplate. Dok veći proizvođači otpada imaju koristi od plaćanja nižih fiksnih tarifa, manji klijenti se žale da oni plaćaju nerealno visoke tarife. Da bi se prešlo na volumetrijske (merne) tarife, potrebne su sledeće aktivnosti:

- Uvođenje mernih tarifa za usluge
- Ažuriranje softvera fakturisanja kako bi se omogućile merne tarife
- Primena PAYT tarifa

Uvođenje podsticajnog paketa za preduzeća sa „nultom ambalažom“ i „nula otpada“:

Opštinski interes je da se razvija lokalna ekonomija zasnovana na kružnoj i održivoj bazi. Ideja je da ova preduzeća deluju u pravcu minimizacije i smanjenja stvaranja otpada. U zemljama EU i šire otvaraju se prodavnice koje svoje proizvode i artikle prodaju bez ambalaže, kao i restorani koji kompostiraju otpad od hrane.

Ideja je da ove prodavnice budu konkurentnije sa nižim cenama što bi ih učinilo atraktivnim za potrošače. Potrošačima sa većom ekološkom svesću takođe bi se ponudila mogućnost da se snabdevaju sa namirnicama u ovim prodavnicama.

Opština Ranilug će da prodstiče ova preduzeća i olakša njihovo poslovanje putem fiskalnih olakšica. Neke od mera koje će opština preduzeti su:

- Studija izvodljivosti o načinu uvođenja fiskalnih podsticaja i analiza troškova i koristi
- Uvođenje odgovarajućih fiskalnih podsticaja, uključujući preferencijalne (niže) tarife;
- Analiza sprovođenja zelenih nabavki za preduzeća sa nultim otpadom i bez ambalaže;

Besplatno (ili po sniženoj ceni) deljenje kompostera za domaćinstva i restorane sa „nula otpada“:

Opština će besplatno ili uz sufinansiranje deliti kompostere kako bi se smanjio otpad koji bi u suprotnom bio bačen u kontejnere / kante.

Podizanje svesti o pitanjima minimizacije i smanjenja stvaranja otpada kroz informativne kampanje.

Opština će kontinuirano organizovati informativne kampanje za građane, preduzeća i institucije o značaju sprečavanja i smanjenja stvaranja otpada, kao i savete za postizanje ovog cilja.

3.4 Cilj 2: Ponovna upotreba i reciklaža otpada

Primarni fokus ovog cilja tiče se ponovne upotrebe i reciklaže komunalnog otpada, kao i drugih kategorija otpada u nadležnosti opštine sa posebnim naglaskom na građevinski, kabasti i komercijalni (reciklažni) otpad.

Ovaj cilj se takođe bavi održivim upravljanjem životinjskim otpadom iz klanica i otpadom iz zdravstvene zaštite sa kojim se opština svakodnevno suočava.

Iako gume, električni i elektronski otpad, baterije itd., nisu u nadležnosti opštine, međutim, pozivajući se na pravni okvir i praksu razvijenih država, opština će organizovati šemu organizovanog prikupljanja ovih tokova otpada u okviru proširene šeme odgovornosti proizvođača.

Sledeća tabela daje strateški okvir za cilj 3 zajedno sa nekim predloženim akcionim merama:

Tabela 18: Strateški okvir Cilja br 2								
Br.	Aktivnost / mera	Pokazatelj	Početna vrednost	Cilj				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
2.1	Studija generisanja i sastava otpada	Studija generisanja i sastava otpada je sprovedena	-	-	1	-	-	-
2.2	Studija izvodljivosti odvajanja otpada na izvoru i reciklaže i operativni model prikupljanja, transporta i reciklaže komunalnog otpada	Studija izvodljivosti je sprovedena	-	-	1	-	-	-
2.3	Proširivanje usluge odvajanja otpada na izvoru	% domaćinstava sa uslugom odvajanja otpada na izvoru	0%	5%	10%	20%	30%	40%
2.4	Reciklaža nerazgradivog reciklažnog otpada	% reciklaže nerazgradivog reciklažnog otpada	0%	5%	10%	20%	30%	40%
2.5	Reciklaža biološki razgradivog otpada	% reciklaže biološki razgradivog otpada	0%	5%	10%	20%	30%	40%
2.6	Ugovaranje ovlašćenog operatera za prikupljanje, transport i reciklažu nerazgradivog reciklažnog otpada	Operater je ugovoren			1			
2.7	Ugovaranje ovlašćenog operatera za prikupljanje, transport i reciklažu	Operater je ugovoren			1			

	biorazgradivog otpada							
2.8	Studija izvodljivosti prihvatnog centra i ponovne upotrebe	Studija izvodljivosti je uradjena			1			
2.9	Funkcionalizacija prihvatnog centra i ponovne upotrebe	Sabirni centar je funkcionalizovan i pušten u rad				1		
2.10	Određivanje lokacije deponije građevinskog otpada	Određena je lokacija deponije građevinskog otpada i sprovedene su administrativne procedure		1				
2.11	Studija izvodljivosti za operativni model prikupljanja, transporta i reciklaže građevinskog otpada na teritoriji opštine	Studija izvodljivosti je sprovedena			1			
2.12	Ugovaranje privatnog operatera za sakupljanje i transport i reciklažu građevinskog otpada	Operater je ugovoren				1		

Analiza potencijala generisanja, sastava i reciklaže otpada u opštini

Demografska prognoza u tabeli ispod je od ASK i podeljena je na urbano i ruralno područje.

Naselje	Broj stanovništva					
	2022 ⁴	2023	2024	2025	2026	2027
Grad (povećanje/smanjenje)	Rast	Rast	Rast	Rast	Rast	Rast
Grad (stanovnici)	853	855	857	858	858	858
Ruralno područje (povećanje/smanjenje)	Rast	Rast	Rast	Rast	Rast	Rast
Ruralno područje (stanovnici)	3,023	3,030	3,035	3,038	3,040	3,041
Ukupno stanovnika	3,877	3,885	3,891	3,896	3,899	3,899

Prognoza nastajanja otpada i njegov sastav data je u narednim tabelama na osnovu proučavanja sastava otpada iz opštine Elez Han, u nedostatku sopstvene analize opštine.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Urbano Stanovništvo	853	855	857	858	858	858

⁴ Procena je napravljena s obzirom na pokrivenost uslugom prikupljanja otpada od 100%.

Generacija po glavi stanovnika UP	301.48	302.15	302.60	302.96	303.18	303.24
Generisanje otpada UP	256,562.80	257,127.23	257,512.92	257,821.94	258,002.42	258,054.02
Ruralno Stanovništvo	3,023	3,030	3,035	3,038	3,040	3,041
Generacija po glavi stanovnika RP	301.70	302.37	302.82	303.18	303.39	303.46
Generisanje otpada RP	909,631.73	911,632.92	913,000.37	914,095.97	914,735.84	914,918.78
Godišnje stvaranje otpada	1,166,194	1,168,760	1,170,513	1,171,917	1,172,738	1,172,972

Tabela 21: Prognoza proizvodnje otpada po sastavu

Frakcija		2023	2024	2025	2026	2027
%	Papir i karton	13.63%	13.65%	13.67%	13.68%	13.68%
	Staklo	4.91%	4.92%	4.92%	4.93%	4.93%
	Biorazgradivi otpad iz kuhinja i menzi	42.09%	42.16%	42.21%	42.24%	42.24%
	Tekstil i odeća	1.20%	1.20%	1.21%	1.21%	1.21%
	Plastika	10.62%	10.64%	10.65%	10.66%	10.66%
	Metal	1.30%	1.30%	1.31%	1.31%	1.31%
	Ostalo	26.46%	26.50%	26.53%	26.55%	26.55%
ton	Papir i karton	158.95	159.19	159.38	159.49	159.52
	Staklo	57.27	57.36	57.42	57.46	57.48
	Biorazgradivi otpad iz kuhinja i menzi	490.88	491.62	492.21	492.55	492.65
	Tekstil i odeća	14.03	14.05	14.06	14.07	14.08
	Plastika	123.89	124.07	124.22	124.31	124.34
	Metal	15.19	15.22	15.23	15.25	15.25
	Ostalo	308.55	309.02	309.39	309.60	309.66

Tabela u nastavku prikazuje preliminarne ciljeve opštine za ponovnu upotrebu / reciklažu određenih frakcija komunalnog otpada kao što su papir, plastika, staklo i metal.

Tabela 22: Analiza potencijala otpada koja se može reciklirati

Frakcija	2023	2024	2025	2026	2027
% nerazgradivog reciklažnog otpada	8%	16%	24%	32%	40%
Nerazgradivi reciklažni otpad (tone)	622.3	568.2	514.1	459.9	405.8
% biorazgradivog reciklažnog otpada	8%	16%	24%	32%	40%
Biorazgradivi reciklažni otpad (tone)	450.6	411.4	372.2	333.1	293.9

Međutim, za preciznije ciljeve ponovne upotrebe i reciklaže, opštine će uraditi studiju proizvodnje i sastava otpada kao i **studiju izvodljivosti odvajanja otpada na izvoru i reciklaži**.

Unapređenje sistema za odvajanje i reciklažu komunalnog otpada:

- Proširenje infrastrukture za odvajanje na izvoru komunalnog otpada:

Opština Ranilug je posvećena odvajanju komunalnog otpada na izvoru kao način da se ublaži pritisak na životnu sredinu od prekomernog odlaganja, kao i da se razvije kružna ekonomija. Oblici odvajanja zavise od različitih faktora i mogu imati sledeće oblike:

- Razdvajanje na dve frakcije "suvo i mokro" sa prikupljanjem od vrata do vrata i preko zajedničkih kontejnera
- Razdvajanje na tri frakcije "reciklažno, biorazgradivo i rezidualno" sa prikupljanjem od vrata do vrata i preko zajedničkih kontejnera
- Odvajanje na više od tri frakcije "papir - staklo - plastika - metal", "biorazgradivo i rezidualno" sa sakupljanjem preko zajedničkih kontejnera

Oblik podele uslovljen je tipom naselja (stambeno i kolektivno stanovanje), budžetskim kapacitetom, reciklažnom infrastrukturom i sl.

Međutim, način odvajanja otpada biće određena na bazi „studije izvodljivosti o odvajanju na izvoru i reciklažu otpada“ koji će opština izraditi.

U sledećoj tabeli će biti prikazan raspored separacije otpada na izvoru u opštini Ranilug:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Pokrivanje uslugama	95%	100%	100%	100%	100%	100%
Pokrivanje odvajanja na izvoru	-	5%	10%	15%	25%	35%

- Sprovođenje šeme odvojenog prikupljanja, transporta i reciklaže nerazgradivog reciklažnog otpada:

Opština Ranilug će implementirati **studiju izvodljivosti odvajanja i reciklaže kao i operativni model prikupljanja, transporta i reciklaže komunalnog otpada** koji uključuje nebiorazgradivi reciklažni otpad kao posebnu frakciju. Studija će se zasnivati na analizi sastava, tržištu reciklažnog materijala i privatnom reciklažnom sektoru, a takođe će uzeti u obzir zakonske zahteve i nacionalne politike upravljanja otpadom kao i najboljim praksama.

Prema strategiji otpada 2021 - 2030, predviđena je implementacija šeme sistema vraćanja depozita na ambalažu pića proizvođačima i trgovcima pića, što obuhvata značajan procenat ovog otpada. Strategija otpada predviđa i puštanje u rad reciklažnih centara u koje će se ovaj otpad slati.

Međutim, dok se šema vraćanja depozita ne primeni i centar za reciklažu ne počne da radi, opština će pokušati da se udruži sa privatnim reciklerima u prikupljanju i transportu nerazgradivog materijala za reciklažu.

Tako će opština, u pogledu nebiorazgradivog reciklažnog otpada, implementirati:

- studiju izvodljivosti implementacije operativnog modela prikupljanja, transporta i odlaganja nerazgradivog reciklabilnog otpada
- razvijanje partnerstva sa privatnim reciklerima za sakupljanje i transport ovog otpada
- Sprovođenje šeme odvojenog prikupljanja, transporta i reciklaže biorazgradivog komunalnog otpada:

Slično nerazgradivom reciklažnom otpadu, opština će sprovesti **studiju izvodljivosti odvajanja i reciklaže kao i operativni model prikupljanja, transporta i reciklaže komunalnog otpada** koja uključuje biorazgradivi otpad kao posebnu frakciju. Otpad koji će biti uključen u ovu frakciju uključuje otpad od hrane, jestiva ulja i otpad iz parkova, zelenih pijaca i javnih površina.

Prema strategiji, svaki region će imati centralizovani centar za kompostiranje u koji će se slati biorazgradivi otpad od hrane. Ali dok ovaj centar ne bude izgrađen i funkcionalan, opština će razmotriti razvoj lokalne šeme kompostiranja kroz angažovanje zainteresovanih privatnih operatera za prikupljanje i transport ovog otpada.

Opština će izgraditi lokalnu šemu za kompostiranje biorazgradivog otpada iz parkova, zelenih pijaca i javnih površina, koji bi zbog svojih specifičnosti trebalo da se kompostiraju lokalno jer je njihov transport skup i neefikasan.

Što se tiče otpadnih jestivih ulja, opština će tražiti od gastronomskih objekata proizvođača ovog otpada da potpišu ugovore sa licenciranim operaterima jestivih ulja iz ministarstva koji će vršiti organizovano sakupljanje ovog otpada. Opština će organizovati nadzor i inspekciju ove organizacione šeme i izricati kazne u slučaju kršenja.

Dakle, opština će sprovesti, što se biorazgradivog otpada tiče:

- studiju izvodljivosti modela rada prikupljanja, transporta i odlaganja biorazgradivog komunalnog otpada
- razvoj lokalne šeme kompostiranja u partnerstvu sa privatnim reciklerima
- inspekciju gastronomskih lokala u vezi sa sprovođenjem ugovora za otpadna ulja

Održivo upravljanje kabastim i komercijalnim otpadom:

- Otvaranje prihvatnog centra i ponovne upotrebe:

Opština Ranilug planira da otvori prihvatni centar i ponovnu upotrebu kabastog i komercijalnog otpada. Za otvaranje ovog centra opština će odrediti povoljnu lokaciju.

U ovom centru građani će moći slati svoje nepoželjne predmete kao što su:

- Namještaj i pokućstvo
- Tekstil i odeća
- Kućni aparati i drugi kabasti otpad

Pored ovih nepoželjnih stvari građani mogu predati i gume, akumulatore, otpadno ulje i druge stvari.

Kroz **studiju izvodljivosti modela rada centra**, opština će da analizira i odluči da li će sama upravljati ovim centrom ili će angažovati privatnog operatera.

Održivo upravljanje građevinskim otpadom i od rušenja:

Što se tiče građevinskog otpada, zakonom je predviđeno određivanje lokacije deponije, što je privremeno rešenje, kao i izgradnja i rad centra za sakupljanje i reciklažu ovog otpada, koji će, prema strategiji otpada, biti organizovan na regionalnom nivou.

Prema zakonu, opština ugovara uslugu sa licenciranim operaterom, utvrđuje cenu usluge i daje građevinarima pravo i obavezu da odvajaju i recikliraju svoj otpad na gradilištu, kao i da ga odvoze do ovlašćenog odredišta.

Naša opština još nije odredila lokaciju deponije, ali ću ovo planirati ovim planom. Opština će otpad slati na ovu lokaciju kojom će upravljati licencirani izvođač radova koji će takođe biti ugovoren od strane opštine u skladu sa zakonom.

Opština će instalirati sistem koji će, kao deo građevinske dozvole, zahtevati od građevinara da izrade i sprovede plan upravljanja otpadom koji predviđa količinu otpada koji će biti odlagano i lokaciju na koju će biti poslato. Takođe, inspekcija će vršiti nadzor nad sprovođenjem ovog plana i sprečiti odlaganje ovog otpada van ovlašćene lokacije.

Kada regionalni centar postane funkcionalan, opština će otpad slati u ovaj centar. Takođe, tarife će biti određene na nivou opština koje će opsluživati ovaj centar za prikupljanje i reciklažu građevinskog otpada.

Međutim, opština će sprovesti studiju izvodljivosti operativnog modela prikupljanja i transporta građevinskog otpada kao i njihovu reciklažu od strane građevinara.

Održivo upravljanje medicinskim otpadom:

Opština, odnosno Direkcija za zdravstvo, ali i Uprava za inspekciju, će nadgledati upravljanje medicinskim otpadom u skladu sa važećim zakonima.

Opštinski inspektor za životnu sredinu vršiće inspekcijski nadzor nad upravljanjem otpadom, uključujući i medicinski otpad, u ovom slučaju, na osnovu člana 62, 63, 65. i 66. Zakona o otpadu.

Opština – nadležna uprava za zdravstvo će direktno od građana obezbediti i postaviti kontejnere za odlaganje neupotrebljenih lekova sa isteklim rokom trajanja.

Proizvođači javnog i privatnog medicinskog otpada tokom obavljanja zdravstvene delatnosti, odlagaće svoj otpad na način da se otpad razvrsta po vrstama u odgovarajuće kontejnere, kontejnere ili kese koje im obezbede, sve dok ga ne prikupi licencirani operater koji prerađuje. i upravlja njima. Opštinska inspekcija u saradnji sa resorom za zdravstvo obezbediće sprovođenje ove zakonske obaveze.

Javni i privatni operateri, kao veliki proizvođači opasnog medicinskog otpada, izradiće plan upravljanja medicinskim otpadom, a postojanje ovog plana i njegovo sprovođenje će kontrolisati opštinska inspekcija u saradnji sa resorom zdravstva.

Ukoliko zdravstvene ustanove ne tretiraju sopstveni bolnički otpad, onda moraju imati ugovor sa licenciranim operaterima za preradu ovog otpada. Opštinska inspekcija će u saradnji sa resorom za zdravstvo proveriti da li su ovi ugovori zaključeni i da li se sprovode.

Održivo upravljanje životinjskim otpadom iz klanica:

U skladu sa zakonskim okvirom i strategijom za otpad, životinjski otpad iz klanica mora biti poslat u centar za prikupljanje i reciklažu u industrijskoj zoni Glogovac koji je izgradila EU. Međutim, ovaj centar još uvek ne radi, što onemogućava da se organizuje ova šema.

Opština će ovu uslugu organizovati za prelaznu fazu dok centar ne bude operativan tako što će ovaj otpad od operatera za prikupljanje otpada poslati do deponije radi zakopavanje krečom i istovremeno sagledati mogućnost angažovanja privatnih operatera licenciranih od strane Agencija veterinarstva radi organizovanog prikupljanje u svojim postrojenjima.

Mesare i klanice na teritoriji opštine moraju da obezbede posebne hermetičke kante sa poklopcem u koje će odlagati životinjski otpad sve do momenta prikupljanja od strane operatera, kao i da imaju važeće ugovore sa operaterom koje će opština periodično proveravati.

Aktivnost podizanja svesti o ponovnoj upotrebi i reciklaži otpada:

Opština će organizovati informativne kampanje komunikacije sa javnošću u vezi sa odvajanjem, ponovnom upotrebom i reciklažom komunalnog otpada i drugih kategorija.

Kampanja će pojasniti kako otpad treba odlagati u posebne kontejnere/kante, za slanje otpada u prihvatni centar i ponovnu upotrebu, itd. Kampanja će biti organizovana sa ciljem da se u školskim ustanovama podigne nivo ekološkog obrazovanja i svesti.

3.5 Cilj br. 3: Pružanje kvalitetnih, efikasnih i održivih usluga upravljanja otpadom

Cilj 3 se odnosi na komponentu usluge prikupljanja i transporta komunalnog otpada i drugih kategorija otpada u nadležnosti opštine. Ovaj cilj ima za cilj poboljšanje kvaliteta usluga sa naglaskom na aspekte finansijske stabilnosti i troškova.

Tabela 24: Strateški okvir Cilja br 3								
Br.	Mere / aktivnosti	Mere / aktivnosti	Mere / aktivnosti	Mere / aktivnosti				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
3.1	Povećanje stope pokrivenosti uslugama prikupljanja i transporta	% usluženog stanovništva sa prikupljanjem otpadom	100%	100%	100%	100%	100%	100%
3.2	Novi operativni plan usluge prikupljanja i transporta komunalnog otpada	Operativni plan je izrađen		1				
3.3	Digitalizacija sistema prikupljanja i transporta otpada	Sprovedena je digitalizacija sistema prikupljanja i transporta otpada			1			
3.4	Preuzimanje fakturisanja i naplate od strane opštine	Opština je preuzela fakturisanje i naplatu			1			
3.5	Broj žalbi građana za usluge	Broj žalbi građana za usluge						

U nastavku su date ključne mere i aktivnosti cilja 3:

Proširenje pokrivenosti sakupljanjem otpada i uslugom transporta

Opština je dostigla punu pokrivenost 100% za domaćinstva i pravna lica. Opština će se obavezati da će uključiti u usluge i nova domaćinstva i preduzeća kao i da će poboljšati i modernizovati ovu uslugu.

Tabela 25: Strategija proširenja sa uslugom						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Pokrivanje uslugama	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Unapređenje kvaliteta pružanja usluga prikupljanja i transporta otpada

Unapređenje kvaliteta pružanja usluga prikupljanja i transporta komunalnog otpada:

Opština će izraditi operativni plan reorganizacije službe prikupljanja i transporta otpada koji će rezultirati unapređenjem kvaliteta usluge kroz:

- Optimizaciju sabirnih mesta i učestalosti pružanja usluga, i
- Obezbeđenje adekvatne infrastrukture za prikupljanje i transport komunalnog otpada.

Opština će **digitalizovati sistem prikupljanja otpada**, sa ciljem poboljšanja kvaliteta i efikasnost usluge. Ovaj sistem će pružati informacije o kretanju kamiona, informacije o lokaciji kontejnera, nivou napunjenosti i druge relevantne informacije, a isti će biti integrisan sa bazom podataka klijenata.

Opština će preduzeti **informativnu kampanju** za informisanje građana o novom načinu prikupljanja otpada, uključujući način bacanja otpada, učestalost pružanja usluge i slično.

Opština je kao cilj definisala poboljšanje operativne efikasnosti i otpada u cilju poboljšanja finansijske stabilnosti. Glavni oslonci ovog plana su optimizacija efikasnosti osoblja i potrošnje nafte.

Poboljšanje operativne i troškovne efikasnosti

Poboljšanje efikasnosti osoblja

Opština će sprovesti sledeće aktivnosti na unapređenju efikasnosti osoblja pružalaca javnih usluga:

- Kontrola (zamrzavanje) zapošljavanja novog administrativnog osoblja i obuka postojećeg osoblja
- Proširenje uslužnog područja
- Diverzifikacija i proširenje usluga
- Razvoj i praćenje pokazatelja efikasnosti osoblja

Opštinski službenici i druga lica uključena u planiranje, praćenje i nadzor upravljanja otpadom moraju održavati strogu kontrolu broja osoblja prema sledećoj tabeli:

Tabela 26: Efikasnost osoblja						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Direktno osoblje	3	-	-	-	-	-
Indirektno i administrativno osoblje	1	-	-	-	-	-
Opsluživana domaćinstva	987	-	-	-	-	-
Efikasnost osoblja po uslužnim klijentima	4	-	-	-	-	-

Poboljšanje troškovne efikasnosti sakupljanja i potrošnje dizel goriva:

Potrošnja dizel goriva je jedna od najvećih stavki tekućih troškova operatera usluga, oko 15% tekućih troškova na nivou sektora, a to se u velikoj meri pripisuje operativnoj neefikasnosti ali i lošem upravljanju.

Predložene mere/aktivnosti uključuju:

- Izrada operativnog plana (Reorganizacija područja i optimizacija ruta i frekvencije prikupljanja)
- Zamena starih kamiona novim ili funkcionalnim kamionima (polovni)
- Jačanje interne kontrole
- Razvoj i praćenje pokazatelja učinka potrošnje nafte
- Razvoj i praćenje indikatora performansi jediničnih troškova prikupljanja i transporta

Poboljšanje finansijskog učinka pružanja usluga

Opština je kao cilj definisala poboljšanje finansijske stabilnosti pružanja usluga. Glavne mere za poboljšanje finansijske stabilnosti su:

- Uvođenje tarife za sakupljanje i transport otpada po principu pokriva celokupnih troškova
- Preuzimanje naplate od strane opštine

3.6 Cilj br. 4: Uklanjanje divljih deponija

Ovaj cilj se odnosi na trenutnu situaciju na terenu, gde se svake godine identifikuje određeni broj divljih deponija. Kako bi se situacija popravila, opština će se obavezati da će svake godine organizovati kampanju čišćenja divljih deponija i informisanja kao i da će postaviti znakove upozorenja o zabrani odlaganja smeća u neprikladnim lokacijama.

Br.	Mere / aktivnosti	Pokazatelj	Početna vrednost	Cilj				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
4.1	Čišćenje ilegalnih deponija	Broj divljih deponija		x	x	x	x	x
4.2	Informativna kampanja	Informativna kampanja je sprovedena		x	x	x	x	x
4.3	Inspekcija i praćenje	Izricanje novčanih kazni		x	x	x	x	x

3.7 Cilj 5: Razvoj institucionalnog okvira i kapaciteta za upravljanje otpadom

Tabela 28: Strateški okvir Cilja br 5								
Br.	Aktivnosti / mere	Pokazatelj	Početna vrednost	Cilj				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
5.1	Revizija opštinske uredbe za UO	Opštinska uredba UO je revidirana			1			
5.2	Imenovanje službenika za UO	Imenovan službenik UO/formiran sektor		1				
5.3	Usvajanje tarifnog procesa	Nove tarife su usvojene			1			
5.4	Ugovaranje operatera za sakupljanje i transport	Ovlašćeni operater je ugovoren		1				
5.5	Program obuke i podrške procesu za opštinu i operatere se sprovodi	Program se sprovodi		1	1	1	1	1

Revizija opštinske uredbe za UO

Opština još nije imenovala službenika za upravljanje otpadom, ali će obavezu ispuniti tokom 2023. godine.

Imenovanje inspektor za životnu sredinu

Opština je ovu obavezu ispunila tokom 2013. godine imenovanjem inspektora za ambijent i zaštitu životne sredine.

Ugovaranje licenciranog operatera

Opština će stupiti u ugovor sa licenciranim operaterom za prikupljanje i transport komunalnog otpada. Alternativno opština može da traži dozvolu operatera za prikupljanje otpada kod ministarstva.

Usvajanje uslužnih tarifa

Opština još nije prošla kroz tarifni proces, ali planiramo da ovu obavezu ispunimo do 2024. godine.

Sprovođenje programa obuke i podrška procesu za opštinu i operatera

Ovaj program će biti osmišljen da poveća kapacitete u sprovođenju procesa kao što su revizija i implementacija OPUO, izmena opštinske uredbe o upravljanju otpadom, donošenje tarifa preko tarifnog procesa, izrada ptpisivanje i nadzor primene ugovora o uslugama i javno-privatna partnerstva, implementacija šeme proširene odgovornosti proizvođača i šeme povrata depozita, kružna ekonomija, reciklaža otpada i sl.

4 Plan upravljanja otpadom u vanrednim uslovima

Opštine moraju planirati upravljanje otpadom u vanrednim uslovima u skladu sa zahtevima Zakona br. 04/I-027 za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nepogoda, nacionalni plan reagovanja u vanrednim situacijama Agencije za Upravljanje Vanrednim situacijama i drugi relevantni dokument.

Prema zakonu, katastrofama se smatraju događaji izazvani velikim prirodnim silama ili drugim nekontrolisanim silama koje ugrožavaju živote ljudi, životinja i imovine.

Katastrofe obuhvataju: zemljotrese, poplave, klizišta, požare, izbijanje zaraznih bolesti, nezgode u drumskom, železničkom i vazдушnom saobraćaju, požare, ekološke i industrijske udese, ratne i vanredne situacije itd.

Poslednji događaj koji se kvalifikovao za hitan slučaj ili katastrofu bila je pandemija Covid 19, koja nam je pružila neka korisna iskustva.

Zbog toga će opština izmeniti opštinski plan reagovanja u vanrednim situacijama dodavanjem poglavlja za upravljanje otpadom u vanrednim uslovima!

5 Finansijski, akcioni i plan praćenja

U sledećim tabelama su prikazane kapitalne i nekapitalne mere i aktivnosti koje će podržati realizaciju ciljeva plana koji se finansiraju iz budžeta opštine, sufinansiranje sa drugim opštinama ili sa vladom, kao i projekti finansirani iz eksternih izvora kao npr. vlada, donatori ili privatni sektor.

Tabela 29: Finansijski, akcioni i plan praćenja – Cilj 1 „Prevenција i smanjenje“

Mere i aktivnosti	Odgovorna jedinica	Rok za realizaciju i budžet					2023 - 2027	Izvor finansiranja
		2023	2024	2025	2026	2027		
Reorganizacija usluga								
o Plan reorganizacije usluga	OJU			30,000 €			30,000 €	Opština
o Obezbeđenje mernе infrastrukture	OJU			5,000 €			5,000 €	Opština
o Obezbeđenje mernе infrastrukture	OJU			25,000 €			25,000 €	Donator
Primena volumetrijskih tarifa								
o Usvajanje PAIT tarif (proces)	OJU		5,000 €				5,000 €	Opština
o Ažuriranje softvera za naplatu	OJU		1,500 €				1,500 €	Opština
o Primena PAIT tarifa	JKP		3,500 €				3,500 €	Opština
Usvajanje paketa podsticaja za privredne subjekte				x				JKP
o Studija načina uvođenja fiskalnih podsticaja	OF			1,500 €			1,500 €	Opština
o Paket fiskalnih podsticaja / olakšica	OF			1,500 €			1,500 €	Opština
Distribucija kompostera za domaćinstva i restorane								
o Studija načina uvođenja fiskalnih podsticaja	OF	1,200 €	1,200 €	1,200 €	1,200 €	1,200 €	6,000 €	50% Opština; 50% donacija
Podizanje svesti o pitanjima minimizacije								
o Kampanja podizanja svesti	OJU	300 €	300 €	300 €	300 €	300 €	1,500 €	Opština
o Kampanja podizanja svesti	OJU	300 €	300 €	300 €	300 €	300 €	1,500 €	Opština
Ukupno cilj 1 „Prevenција i smanjenje“		1,500 €	6,500 €	33,000 €	1,500 €	1,500 €	44,000 €	

Tabela 30: Finansijski, akcioni i plan praćenja – Cilj 2 „Ponovna upotreba i reciklaža“

Mere i aktivnosti	Odgovorna jedinica	Rok za realizaciju i budžet					2023 - 2027	Izvor finansiranja
		2023	2024	2025	2026	2027		
Studija stvaranja i sastava otpada								
Odvajanje i reciklaža komunalnog otpada	OJU		2,500 €				2,500 €	Opština
o Studija izvodljivosti odvajanja i modela upravljanja	OJU	3,200 €	3,200 €	46,700 €	3,200 €	3,200 €	59,500 €	Opština
o Proširivanje pokrivenosti deljenja na izvoru	OJU	2,000 €	2,000 €	5,000 €			5,000 €	Opština
o Ugovaranje operatera za reciklažu	OJU			2,500 €	2,500 €	2,000 €	11,100 €	Opština
o Razvoj lokalne šeme kompostiranja	OJU			3,500 €			3,500 €	Opština
o Inspekcija gastronomskih objekata za otpadna ulja	OJU			35,000 €			35,000 €	Opština
o Spajanje međuopštinske šeme kompostiranja	OJU	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	3,500 €	Opština
	OJU			x				Opština

o	Razvoj softvera za naplatu	OJU	10,000 €	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	10,000 €	Opština
o	Obračun i praćenje indikatora učinka	OJU	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	3,500 €	Opština
	Informativna kampanja	OJU	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	3,500 €	Opština
	Ukupno cilj 3 „Pružanje kvalitetnih, efikasnih i održivih usluga“		6,400 €	46,500 €	106,500 €	6,500 €	4,700 €	170,600 €		

Tabela 32: Finansijski, akcioni i plan praćenja – Cilj 4 „Sigurno odlaganja otpada kao poslednje sredstvo“

Mere i aktivnosti	Odgovorna jedinica	Rok za realizaciju i budžet					Izvor finansiranja
		2023	2024	2025	2026	2027	
Uklanjanje divljih deponija	OJU	2,500 €	2,000 €	1,000 €	1,000 €	1,000 €	Opština
Inspeksijske i prinudne mere	Inspektorat	700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	Opština
Kampanje podizanja svijesti	OJU	500 €	500 €	500 €	500 €	500 €	Opština
Ukupno cilj 4 – Sigurno odlaganja otpada kao poslednje sredstvo		3,700 €	3,200 €	2,200 €	2,200 €	2,200 €	

Tabela 33: Finansijski, akcioni i plan monitoringa - Cilj 5 „Razvoj okvira i institucionalnih kapaciteta za upravljanje otpadom“

Mere i aktivnosti	Odgovorna jedinica	Rok za realizaciju i budžet					Izvor finansiranja
		2023	2024	2025	2026	2027	
Izrada i usvajanje uredbe o upravljanju komunalnim otpadom	OJU		5,000 €				Opština
Imenovanje službenika za upravljanje otpada	OJU	x					Opština
Usvajanje tarifnog procesa	OJU		3,500 €				Opština, JKP
Registracija, licenciranje i ugovaranje operatera usluga	JKP	7,500 €					JKP
Program obuke i podrške procesa	OJU	15,000 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	Opština
Ukupno cilj 5 – Razvoj okvira i institucionalnih kapaciteta za		22,500 €	23,500 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	

Tabela 43: Rezime budžeta za sprovođenje plana

Mere i aktivnosti	Rok za realizaciju i budžet				
	2023	2024	2025	2026	2027

Ukupno cilj 1 „Prevenција i smanjenje“	1,500 €	6,500 €	33,000 €	1,500 €	1,500 €	44,000 €
Ukupno cilj 2 – Ponovna upotreba i reciklaža	10,600 €	38,600 €	125,600 €	6,100 €	5,600 €	186,500 €
Ukupno cilj 3 „Pružanje kvalitetnih, efikasnih i održivih usluga“	6,400 €	46,500 €	106,500 €	6,500 €	4,700 €	170,600 €
Ukupno cilj 4 – Sigurno odlaganje otpada kao posljednje sredstvo	3,700 €	3,200 €	2,200 €	2,200 €	2,200 €	13,500 €
Ukupno cilj 5 – Razvoj okvira i institucionalnih kapaciteta za UO	22,500 €	23,500 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	91,000 €
Ukupni budžet za sprovođenje plana	44,700 €	118,300 €	282,300 €	31,300 €	29,000 €	505,600 €